FLORA ȘUTEU
ELISABETA ȘOȘA

nou!

ORTOGRAFIA LIMBII ROMÂNE

DICȚIONAR ȘI REGULI

Scanned with OKEN Scanner

FLORA ŞUTEU
ELISABETA ŞOŞA

ORTOGRAFIA LIMBII ROMÂNE

Dicţionar şi reguli

Cu dragoste din partea familiei Mandaşiu Jr.
25. decembrie 1995

Editura FLOAREA DARURILOR Editura SAECULUM I.O.
Bucureşti, 1995

Scanned with OKEN Scanner

Coperta de DONE STAN

Bazele teoretice ale acestui dicţionar valorifică, parţial, rezultatele unor stagii de cercetare efectuate, în perioada 1992–1994, de Flora Şuteu, cu sprijinul Fundaţiei A. v. Humboldt din Bonn, la catedra de filologie romanică (prof. dr. Gerhard Ernst) a Universităţii din Regensburg.

Anstöße zur Erarbeitung der diesem Wörterbuch zugrundeliegenden theoretischen Richtlinien erhielt Flora Şuteu gelegentlich eines 1992–1994 durch die A. v. Humboldt–Stiftung in Bonn ermöglichten Forschungsaufenthaltes am Lehrstuhl für romanische Philologie (Prof. Dr. Gerhard Ernst) der Universität Regensburg.

Ţinem să mulţumim aici
domnilor
Pârvu Boerescu (muzician–instrumentist) şi
Florian F. Frazzei (profesor de sport)
pentru observaţiile făcute la ediţia I.

Prezenta lucrare reprezintă ediţia a II–a, revizuită şi adăugită, a *Dicţionarului ortografic al limbii române*, de aceiaşi autori, apărut în 1993.

© Toate drepturile rezervate
Editurii FLOAREA DARURILOR şi Editurii SAECULUM I.O.

Scanned with OKEN Scanner

Cuvânt către cititor

Prezentul dicţionar ortografic este astfel alcătuit, încât cineva care vrea să se informeze asupra scrierii corecte a unui cuvânt folosit astăzi în limba română literară să poată deduce formele lui scrise, fie pe baza listei de cuvinte, fie pe baza regulilor ortografice, fonetice şi gramaticale cuprinse în partea a II–a a lucrării. El este deci un rezumat sistematizat al ortografiei academice actuale.

Lucrarea se aliniază la practica ortografică românească tradiţională în care, începând din 1881, Academia Română a fost unica autoritate ştiinţifică recunoscută de stat în materie ortografică, ceea ce pentru stabilitatea şi unitatea limbii române literare a avut un rol benefic.

Academia Română şi–a consolidat autoritatea în ortografie prin sistemul şcolar preuniversitar, în care normele sale au fost întotdeauna obligatorii.

Existenţa unei autorităţi academice în ortografie este o condiţie deosebit de importantă pentru o comunicare scrisă lipsită de dezordine. Această convingere ne–a îndemnat să elaborăm dicţionarul de faţă, care se adresează în primul rând celor cuprinşi în sistemul şcolar preuniversitar şi, bineînţeles, tuturor celor care doresc să scrie conform normelor ortografice academice, chiar şi străinilor care vor să înveţe scrierea corectă a limbii române.

*

Această ediţie o corectează şi o completează pe precedenta, fără a interveni în metoda de expunere a ediţiei I. Considerăm că efortul pe care îl cere această metodă oferă o compensaţie prin noutatea informaţiei astfel dobândite.

martie, 1995

Scanned with OKEN Scanner

ACADEMIA ROMÂNĂ

HOTĂRÂREA

Adunării generale a Academiei Române, din 17 februarie 1993, privind revenirea la „â“ şi „sunt“ în grafia limbii române

Adunarea generală a Academiei Române, întrunită în ziua de 17 februarie 1993, în conformitate cu art. 4 din Statutul Academiei Române, hotărăşte:

1. Se va reveni în grafia limbii române la utilizarea lui *â* în interiorul cuvintelor şi a formei *sunt* (*suntem*, *sunteţi*), în conformitate cu hotărârile adoptate de Academia Română înainte de 1948, consecinţă a unui îndelungat proces istoric.

2. Modul de aplicare a hotărârii de la pct. 1 va fi stabilit de Prezidiul Academiei Române.

3. Pentru celelalte reguli ortografice se cere Comisiei de cultivare a limbii române, institutelor de lingvistică ale Academiei Române să facă acele propuneri pe care le consideră necesare ca urmare a dezbaterilor şi propunerilor care au avut loc în Adunarea generală a Academiei, la întrunirile lingviştilor şi în presă. Aceste propuneri vor fi supuse Secţiei de filologie şi literatură a Academiei, care le va înainta, cu eventuale amendamente, Adunării generale a Academiei Române, spre dezbatere şi aprobare.

Preşedintele Academiei Române,
academician Mihai Drăgănescu

(Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 51, 8 martie 1993)

ACADEMIA ROMÂNĂ

HOTĂRÂREA

Prezidiului Academiei Române privind revenirea la „â“ şi „sunt“ în grafia limbii române

Ca urmare a Hotărârii Academiei Române din 17 februarie 1993, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 51 din 8 martie 1993, Prezidiul Academiei Române, cu acordul Ministerului Culturii şi Ministerului Învăţământului, hotărăşte următoarele:

1. Lucrările aflate în prezent la edituri în proces tehnico–industrial, cu apariţie în anul 1993, precum şi cele în lucru redacţional prevăzute la predare la sectoarele tehnice ale editurilor, în cursul acestui an, se vor tipări cu grafia folosită de autori.

2. Manuscrisele aflate în portofoliile editurilor, inclusiv cele depuse cu 4–5 ani în urmă, precum şi cele ce se vor preda după data prezentei hotărâri vor fi revăzute de autori pentru a introduce peste tot grafia cu *â* şi *sunt*.

3. Publicaţiile periodice vor trece complet la grafia cu *â* şi *sunt* până la data de 1 ianuarie 1994.

Scanned with OKEN Scanner

4. Ziarele vor trece complet la grafia cu *â* şi *sunt* până la data de 1 mai 1993.

5. Pentru unele lucrări de mari dimensiuni şi complexitate, în general dicţionare şi atlase lingvistice, cu manuscrise predate la edituri până la 17 februarie 1993, se va putea păstra ortografia din 1953, chiar dacă au fost predate cu mai mulţi ani în urmă.

6. Nu se va tipări nici o carte şi nici o lucrare din motive de schimbare de grafie, decât numai şi numai din raţiuni editoriale, în care caz se va utiliza grafia cu *â* şi *sunt*.

7. Pentru editări prin copiere fotografică, acestea vor fi publicate cu grafia în care au fost iniţial tipărite.

8. Toate documentele oficiale ale instituţiilor din România vor fi scrise cu grafia *â* şi *sunt*, începând, cel mai târziu, de la data de 15 aprilie 1993.

9. În învăţământul preuniversitar se va trece treptat la grafia cu *â* şi *sunt*, începând cu clasa I şi continuând apoi cu celelalte clase şcolare, conform dispoziţiilor ce vor fi date de Ministerul Învăţământului, care va încheia această trecere în decursul a 2 ani.

10. În învăţământul universitar se va trece la grafia cu *â* şi *sunt* începând cu anul universitar 1993/1994, aplicându-se, pentru cărţi şi lucrări, prevederile de la pct. 1, 2 şi 3 de mai sus.

11. Secţia de filologie şi literatură a Academiei Române se va îngriji de editarea unui nou dicţionar ortografic, de volum redus, pentru a fi tipărit până la 1 februarie 1994.

Preşedintele Academiei Române,
academician Mihai Drăgănescu

Bucureşti, 10 martie 1993
(Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 59, 22 martie 1993)

REGULILE
„Sextil Puşcariu" pentru scrierea literelor „â" şi „î"

Literele *â* şi *î* corespund aceluiaşi sunet, întrebuinţându-se după următoarele reguli:

a) *î* se scrie întotdeauna la începutul şi la sfârşitul nemijlocit al cuvântului: îl, îmbărbătez, împărat, înger, îşi, îţi, amărî, coborî, hotărî, târî, urî ...

b) tot *î* scriem şi în corpul cuvintelor, când, prin compunere, *î* de la începutul cuvintelor ajunge medial: *neîmpăcat, neîndurat, neînsemnat, preaînălţat, preîntâmpinat* ... Vom scrie *într-însul*, dar *dânsul*;

Notă: Spre deosebire de ortografia din 1904, adoptată şi de *Dicţionarul Academiei*, nu vom scrie *î*, ci *â* în derivatele verbelor cu infinitivul în *-rî*, deci: *amărât, chiorâş, coborâre, hotărâtor, mohorât, pârâş, posomorând, tăbărâse, târâtor, urâţenie... coborâre, hotărâtor, mohorât, pârâş, posomorând, tăbărâse, târâtor, urâţenie*...

c) în toate celelalte cazuri se scrie, în corpul cuvintelor, *â*: *bând, când, făcând, gât, mormânt, râu, român, sfânt, vânt* ....

(Text reprodus după Sextil Puşcariu, *Proiect de reformă a ortografiei române* în „Cercetări şi studii", ediţie îngrijită de Ilie Dan. Bucureşti, Editura Minerva, 1974, p. 310–311; proiectul ortografic a fost publicat pentru prima dată în „Academia Română. Anale". Tom XLIX. Şedinţele din 1928–1929, p. 203–204.)

Scanned with OKEN Scanner

Explicaţii pentru utilizarea dicţionarului

1. *Componentele ortografiei româneşti actuale.* Respectarea scrierii corecte (=respectarea ortografiei) româneşti actuale presupune cunoaşterea regulilor de folosire a componentelor ei: alfabet, valori ale literelor, semne ortografice şi termeni ştiinţifici prin care sunt denumite, pentru clasificare, unităţile sistemului lexical, fonetic şi gramatical luat în considerare. Dicţionarul de faţă urmăreşte, în primul rând, crearea în conştiinţa cititorului a înţelegerii limbii române literare ca sistem (= un întreg format din părţi legate între ele printr–o condiţionare reciprocă).

2. *Alfabetul.* Toate literele din ortografia actuală a limbii române formează alfabetul limbii române. După cum se poate vedea în *Tabelul 1*, literele sunt aşezate într–o ordine fixă numită *ordine alfabetică*. Enumerarea literelor în această ordine trebuie învăţată, deoarece cu ajutorul ei se fac toate clasificările de cuvinte româneşti (sau străine folosite astăzi în limba română), în dicţionare, fişiere de biblioteci, cărţi de telefon etc.

3. *Litera* este simbolul sunetului, adică al celei mai mici părţi dintr–un cuvânt pe care o putem recunoaşte prin scris. Ca simbol, ea intră în rândul semnelor cu ajutorul cărora se transmit informaţii scrise. Ea are o *figură*, o *denumire* şi *una sau mai multe valori.*

În *Tabelul 1* se reproduce figura literei cu cele patru variante de bază ale sale: *litera mică de tipar* (minusculă de tipar), *litera mare de tipar* (majusculă de tipar), *litera mică de mână* (minusculă cursivă) şi *litera mare de mână* (majusculă cursivă).

Dintre variantele de bază ale figurii fiecărei litere, în acest dicţionar se foloseşte numai litera mică de tipar, ca literă–tip, căreia i se menţionează *denumirea* în lista de cuvinte ca prim termen (= cuvânt–titlu, intrare) al grupărilor de forme scrise ale unui cuvânt; este de observat că în listă aceste grupări (= cuvinte–titlu, intrări) sunt ordonate alfabetic, după literele cuvântului–titlu.

Scanned with OKEN Scanner

4. *Valoarea literei.* Sunetul sau sunetele pe care le simbolizează o literă reprezintă valoarea ei. Pentru practica ortografică sunetele care formează valorile literelor trebuie considerate sunete–tip. Ele aparţin, ca unităţi, sistemului fonetic al limbii literare luat în considerare de ortografişti (v. **R F 1**).

5. *Semnele ortografice* sunt mijloacele prin care se completează toate regulile de folosire a literelor în ortografie, astfel încât, prin scriere, să se dea mai multe informaţii despre cuvinte decât cele referitoare la sunetele care le compun (v. **R O 5**). *Despărţirea în silabe* nu se poate găsi în listă; regulile sunt cuprinse în **R O 7**.

6. *Termenii ştiinţifici* care denumesc *unităţile sistemului lingvistic* al limbii române literare actuale luaţi în considerare de ortografişti sunt foarte numeroşi, dar ei intră în bagajul de cultură generală al fiecărui absolvent al ciclului gimnazial din învăţământul românesc actual. În dicţionar, majoritatea apar abreviaţi imediat după fiecare formă scrisă (v. explicaţiile abrevierilor şi ale semnelor speciale din lucrarea de faţă, în *Tabelul 2*).

*

* *

Structura dicţionarului. Prima parte este formată dintr–o listă de cuvinte însoţite de o transcriere fonetică. În transcrierea fonetică este marcat accentul la cuvintele formate din mai multe silabe (= cuvinte polisilabice). Alte explicaţii cu privire la accent se găsesc în partea a II–a a lucrării de faţă (v. **R F 4**). Transcrierea fonetică serveşte şi la recunoaşterea valorii combinaţiilor dintre litere. De la caz la caz, în lista de cuvinte se fac trimiteri la explicaţiile din partea a doua a dicţionarului. Unele cuvinte din listă apar ca **modele** (v. mai jos). La substantiv şi adjectiv acestea cuprind toate formele flexionare, însoţite de caracterizarea lor gramaticală; la verb apar, în mod consecvent, numai acele forme care indică tipul flexionar (v. **R G 10**) şi alternanţele (v. **R O 2**).

Lista de cuvinte a fost alcătuită pe următoarele principii: a) frecvenţa cu care se foloseşte cuvântul în limba română literară actuală; b) existenţa unei dificultăţi în scrierea lui corectă; c) reprezentarea tuturor tipurilor structurale (care sunt descrise prin reguli); d) menţionarea cât mai multor cuvinte care se supun unor reguli particulare sau individuale.

Scanned with OKEN Scanner

Caracterizările gramaticale din lista de cuvinte se redau prin abrevieri (a căror explicaţie se găseşte în *Tabelul 2* 1). La cuvintele care se declină (substantive, articole, adjective, pronume şi numerale) sau se conjugă (verbe), formele care apar în declinare sau conjugare sunt grupate sub o singură intrare, fiecare formă dată fiind însoţită de caracterizarea gramaticală *prin care se deosebeşte de cea imediat anterioară.*

Transcrierea fonetică din lista de cuvinte se dă cel puţin o dată, la cuvântul–titlu, pentru a se indica accentul cuvântului, în primul rând. Dacă formele flexionare grupate sub o singură intrare prezintă modificări de accent sau de pronunţare care nu pot fi deduse din valoarea literelor folosite sau din **modele** (v. mai jos, în alineatul următor), se dă transcrierea fonetică şi pentru aceste forme.

Trimiterile de la un cuvânt la altul în dicţionar apar precedate de *v.*, ceea ce înseamnă că din formele flexionare ale cuvântului la care se trimite pot fi deduse cele ale cuvântului de la care se trimite, deoarece (acesta din urmă) aparţine aceluiaşi tip de flexiune şi are aceleaşi modificări esenţiale în scriere şi în pronunţare ca şi cuvântul la care se trimite şi pe care îl numim **model.**

Trimiterile cu indicativul **R** *care apar la sfârşitul indicaţiilor de scriere* ale câte unui cuvânt–titlu sunt menite să ajute la înţelegerea regulii sau regulilor care stau la baza formelor scrise. Aceste reguli sunt cuprinse în *partea a doua a dicţionarului*, în care se face sistematizarea problemelor de *scriere* (O = ortografie pură), *pronunţare* (F = fonetică literară) şi informaţie bazată pe *gramatica scrisă* (G) cu privire la vocabularul limbii române literare actuale.

Cuvintele–titlu date în paranteză reprezintă forme de limbă română actuală mai puţin recomandabile decât cele la care se trimite în cadrul aceleiaşi paranteze. Procedeul este folosit în lista de cuvinte numai atunci când forma recomandată şi cea nerecomandată (mai puţin recomandabilă) nu se află în imediată vecinătate (= una după alta) în listă. În cuibul cuvântului–titlu care reprezintă forma recomandată, variantele admise, dar nerecomandate, se dau în paranteză precedate de *sau.*

Cuvintele puse între ghilimele sau între paranteze dau scurte informaţii asupra înţelesului cuvintelor–titlu. Există explicaţii şi în afara parantezei.

Scanned with OKEN Scanner

*

* *

Cititorul obişnuit cu îndreptarele ortografice academice sau şcolare din ultimii 40 de ani va fi surprins, în lista de cuvinte a dicţionarului nostru, în primul rînd, de trimiterile care se fac de la un cuvînt la altul. De aceea ţinem să precizăm de la început că aceste trimiteri nu au nici o legătură cu înţelesul celor două cuvinte, ci numai cu formele lor gramaticale scrise. Astfel la cuvântul **abajur** aflăm, prin v. **prag**, că **abajur** are sensuri gramaticale (v. **R G 2**) identice cu **prag**, că acestea sunt exprimate *în scris* la fel, deci aflăm că **abajur** este un substantiv (s.) neutru (n.) care formează pluralul (pl.) cu terminaţia gramaticală **–uri**, nu are alternanţe (v. **R O 2**) şi este articulat (art.) la fel cu **prag**, adică aparţine tipului flexionar substantival 1° (v. **R G 4 1°**).

Aşa trebuie înţeleasă şi folosită trimiterea la *modele*. Cuvintele care au fost considerare în acest dicţionar ca prezentând anumite forme ortografice individuale nu apar în **R G 4, 5** şi **10** şi deci nici nu au trimiteri la aceste paragrafe din partea a II–a a lucrării.

Am adoptat acest procedeu atât pentru economia de spaţiu tipografic, cât şi pentru a realiza principalul obiectiv pe care ni l–am propus: scoaterea în evidenţă a ideii de sistem al limbii române literare. Precizăm că am avut în vedere *numai* felul cum acest sistem apare **în scris, prin cuvinte sau grupuri de cuvinte** (v. **R G 1**).

Ortografia se poate înţelege mai bine dacă se observă modalitatea în care fiecare cuvânt este încadrat în sistemul limbii române *literare* fixat prin *litere*. Dacă se înţelege mai bine, ea se şi aplică mai bine. Efortul pe care îl cere înţelegerea va fi compensat de uşurinţa în aplicare, când aceasta se face în cunoştinţă de cauză.

În mod normal, scrierea corectă ar trebui să se practice ca o deprindere automatizată prin cultura generală dobândită până la absolvirea ciclului de învăţământ primar. Studierea limbii române în ciclul gimnazial are menirea să consolideze automatismele de scriere corectă deja existente. Consolidarea se produce prin conştientizarea modului în care aceste automatisme se aplică în scrierea noului vocabular învăţat la toate disciplinele de învăţământ.

Lucrarea de faţă dă indicaţii convenţionale de pronunţare co-

Scanned with OKEN Scanner

rectă (= ortoepie), utile numai pentru a respecta accentul şi diftongul sau triftongul în opoziţie cu hiatul sau pentru a înţelege anumite reguli de sistematizare grafică a cuvintelor compuse şi a tipurilor flexionare şi, în sfârşit, pentru a atrage atenţia asupra pronunţării cuvintelor străine folosite în limba română.

Dicţionarul de faţă nu este un dicţionar ortoepic, după cum se vede şi din titlu. Ortoepia românească actuală nu a fost în suficientă măsură studiată pentru a se putea spune că poate fi descrisă complet şi pe deplin satisfăcător. Cercetări special consacrate acestui subiect ar trebui să formeze tema unui program de amploare.

Deşi aparţine şi ea ortografiei, adică scrierii corecte, *punctuaţia*, fiind un auxiliar grafic al sintaxei, nu şi-a găsit locul în acest **dicţionar** consacrat sistematizării faptelor de limbă ca unităţi lexicale (= cuvinte) luate izolat.

Scanned with OKEN Scanner

Tabelul 1

ALFABETUL LIMBII ROMÂNE

Nr. de ordine alfabetică	Figura literei				Valoare		Exemple
	de tipar		*de mână*		Transcriere în dicţionar	Transcriere fonetică internaţională	
	mică	mare	mică	mare			
1	a	A	*a*	*A*	/ a /	/ ʌ /	aşa, cap, da
2	ă	Ă	*ă*	*Ă*	/ ă /	/ ə /	ăsta, casă, păr
3	â	Â	*â*	*Â*	/ ɨ /	/ ɨ /	coborând, când hotărât, român
4	b	B	*b*	*B*	/ b /	/ b /	ban, slab, coborî
5	c	C	*c*	*C*	1° / k /	/ k /	cap, către, coş, curte, clar, ac, acasă
					2° / ḱ /	/ ķ /	chema, cheag, ureche, chin, chiar, unchi
					3° / č /	/ tʃ /	cer, ceas, face, cine, arici
6	d	D	*d*	*D*	/ d /	/ d /	dar, ied, pădure
7	e	E	*e*	*E*	1° / e /	/ e /	erou, pune, sezon
					2° / e̯ /	/ j /	deal, perdea
					3° / i̯e /	/ je /	el, ei, eu, este, eşti, eram, erai, era, eraţi, erau
					4° / i̯ /	/ j /	ea, aceea
					5° (ø=zero fonetic) nu se transcrie		ceas, cheag, geam, gheaţă, boccea, tinichea, pingea, veghea

Scanned with OKEN Scanner

8	f	F	*f*	*F*		/ f /	/ f /	floare, jaf, oferi
9	g	G	*g*	*G*	1°	/ g /	/ g /	gară, găină, gol, gură, glob, grad, îngrăşa
					2°	/ ǵ /	/ g̨ /	ghindă, unghi, ghem, veghe
					3°	/ ǧ /	/ dʒ /	geme, alege, gingie, blugi
10	h	H	*h*	*H*	1°	/ h /	/ h /	halva, pahar, almanah
					2°	(ø=zero fonetic) nu se transcrie		chema, ghem, ureche, junghi
11	i	I	*i*	*I*	1°	/ i /	/ i /	inimă, zinc, taxi
					2°	/ i̯ /	/ j /	iarbă, iepure, iolă, iulie, pai, tei, păi, lămâi, soi, cui, pomi
					3°	(ø=zero fonetic) nu se transcrie		chiar, unchi, unghi, ghiozdan, ghioagă, ciur, arici
12	î	Î	*î*	*I*		/ ɨ /	/ ɨ /	începe, bineînţeles, coborî
13	j	J	*j*	*J*		/ j /	/ ʒ /	joc, răboj, cojoc
14	k	K	*k*	*K*	1°	/ ḱ /	/ k̨ /	kilometru
					2°	/ k /	/ k /	kaliu, kripton
15	l	L	*l*	*L*		/ l /	/ l /	lac, cal, alai, zvîrli
16	m	M	*m*	*M*		/ m /	/ m /	masă, pom, amar, umbla, umple
17	n	N	*n*	*N*		/ n /	/ n /	nobil, an, anunţa, vârstnic
18	o	O	*o*	*O*	1°	/ o /	/ o /	om, maro, bombonieră
					2°	/ o̯ /	/ w /	soare

Scanned with OKEN Scanner

					3°	/ u̯ /	/ w /	oare, vioară
19	p	P	*p*	*P*		/ p /	/ p /	palid, dulap, spirt, aspru, apă
20	q	Q	*q*	*Q*		/ k /	/ k /	quasar, Qatar
21	r	R	*r*	*R*		/ r /	/ r /	ramă, ţărm, aramă, crom, astru, abur
22	s	S	*s*	*S*		/ s /	/ s /	afir, vis, asin, ghips, prismă
23	ş	Ş	*ş*	*Ş*		/ ş /	/ ʃ /	şapcă, culcuş, cuşcă, aşază
24	t	T	*t*	*T*		/ t /	/ t /	tei, cotlet, sat, fetru, latură
25	ţ	Ţ	*ţ*	*Ţ*		/ ţ /	/ ts /	ţară, ţurţur, şorţ
26	u	U	*u*	*U*	1°	/ u /	/ u /	unic, codru, sodiu, ruj, clujean, glugă
					2°	/ u̯ /	/ w /	a ploua, rouă
27	v	V	*v*	*V*		/ v /	/ v /	vacs, firav, erbivor, învăţa
28	w	W	*w*	*W*		/ v /	/ v /	widia, wolfram
29	x	X	*x*	*X*	1°	/ ks /	/ ks /	xilofon, ax, xerox, text, axă, saxofon
					2°	/ gz /	/ gz /	exemplu, examen, exil
30	y	Y	*y*	*Y*	1°	/ i /	/ i /	ytriu, yterbiu, hobby
					2°	/ i̯ /	/ j /	yen, yoga, New York
31	z	Z	*z*	*Z*		/ z /	/ z /	zahăr, ursuz, vizavi, tranzit, poznă

Scanned with OKEN Scanner

Tabelul 2

1. Abrevieri

a.	=	alternanţă
1 – 6	*v.*,	mai jos, vb., pron. sau pers.
abr.	=	abreviere
ac.	=	acuzativ
acc.	=	accentuat
adj.	=	adjectiv; cifrele de la 1 la 5 după această abreviere indică tipurile flexionare din declinarea adjectivului (v. **R G 5**)
adv.	=	adverb, adverbial
art.	=	articulat cu articolul hotărât (în caracterizarea gramaticală a formelor flexionare la substantiv); articol (în celelalte situaţii)
aux.	=	auxiliar
C	=	consoană
comp.	=	compus
cond.–opt.	=	condiţional-optativ
conj.	=	conjuncţie; mod conjunctiv (în caracterizarea formelor flexionare ale verbului)
cuv.	=	cuvânt
d.	=	dativ
dem.	=	demonstrativ
DOOM	=	*Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei, 1989 (ultimul tiraj al ediţiei din 1982)
elem. de comp.	=	element de compunere
engl.	=	(din) englez(ă)
ex.	=	exemplu
expr.	=	expresie
f.	=	feminin
F	=	fonetică
fr.	=	(din) francez(ă)
g.	=	genitiv
g.–d.	=	genitiv sau dativ
G	=	gramatică

Scanned with OKEN Scanner

ger. = gerunziu
germ. = (din) german(ă)
gr. = (din) greacă
gram. = gramatical
hot. = hotărât
imper. = imperativ
imperf. = imperfect
ind. = indicativ
inf. = infinitiv
interj. = interjecţie
inter. = interogativ
invar. = invariabil
it. = (din) italian(ă)
ÎOOP$_4$ = *Îndreptar ortografic, ortoepic şi de punctuaţie*, ed. a IV–a, Bucureşti, Ed. Acad. RSR, 1983
lat. = (din) latin(ă)
lex. = lexical
lit. = literar
loc. = locuţiune
m. = masculin
magh. = (din) maghiar(ă)
m. m. c. p. = mai–mult–ca–perfect
n. = neutru
neacc. = neaccentuat
neart. = nearticulat; nearticulabil
neg. = negativ
nehot. = nehotărât
nereg. = neregulat
nom. = nominativ
nom.–ac. = nominativ sau acuzativ
nr. = numeral
O = ortografie
part. = participiu
perf. = perfect
perf. s. = perfect simplu
pers. = personal; pentru indicarea persoanei la pronume şi la verb se folosesc cifre de la 1 la 6 (4 = 1 pl., 5 = 2 pl., 6 = 3 pl.)
pl. = plural
pos. = posesiv

Scanned with OKEN Scanner

pr.	*v.*, mai jos, s. pr.
pred.	= predicativ
pref.	= prefix
prep.	= prepoziţie
prez.	= prezent
prezum.	= prezumtiv
pron.	= pronume; pt. cifrele de la 1 la 6 după această abreviere v. pers.
pt.	= pentru
R	= indicele pentru partea a doua a dicţionarului, care cuprinde reguli şi explicaţii
refl.	= reflexiv
rel.	= relativ
rom. scr.	= limba română literară scrisă
rom. vorb.	= limba română vorbită (care se reproduce în scris)
s.	= substantiv
sC	= literă pentru semiconsoană, în silaba ortografică
sg.	= singular
simb.	= simbol
sp.	= (din) spaniol(ă)
s. pr.	= substantiv propriu
suf.	= sufix
Sv.	= *literă cu valoare de* semivocală
s. v.	= *sub voce*, expresie latină care înseamnă „vezi în listă (sau dicţionar) la cuvântul menţionat înainte sau după această abreviere“
T	= *Tabelul*
unipers.	= unipersonal
v.	= vezi
V	= vocală
val.	= valoare, rol în propoziţie, în funcţie de legătura cu alte cuvinte
vb.	= verb; cifrele de la I la IV după această abreviere arată conjugarea (tradiţională) a verbului; pt. cifrele de la 1 la 6 v. pers.
viit. (ant.)	= viitor (anterior)
voc.	= vocativ

Scanned with OKEN Scanner

2. Semne speciale

1° Semne fonetice pentru unele sunete-tip din limba română	*Simbolizarea în alfabet (cu exemple)*
/i̯/	— sunetul simbolizat prin **â** în **român** şi prin **î** în **început**
/e̯/	— sunetul simbolizat prin **e** în **deal**
/i̯/	— sunetul simbolizat prin **i** în **iarbă** şi în **pomi**; când apare între două vocale şi este scris mai sus decât acestea, simbolizează un *sunet de legătură* cu timbrul lui /i/, de ex. în **familie** /famíliie/ (v. R F 3)
/o̯/	— sunetul simbolizat prin **o** în **foarte**
/u̯/	— sunetul simbolizat prin **u** în **rouă**;
	— când apare între două vocale şi este scris mai sus decât acestea simbolizează un *sunet de legătură* cu timbrul lui /u/, de ex. în **lua** /luu̯á/
/k/	— sunetul simbolizat prin **c** în **casă**
/ḱ/	— sunetul simbolizat prin **c** în **chem**
/č/	— sunetul simbolizat prin **c** în **cer**
/ǵ/	— sunetul simbolizat **g** în **ghem**
/ǧ/	— sunetul simbolizat prin **g** în **ger**

2° Semne fonetice pentru pronunţarea unor sunete străine nerecunoscute ca sunete-tip în limba română literară

Semne fonetice	*Descrierea articulării*
/ö/	— sunetul simbolizat prin **eu** în franceză, prin **ö** în maghiară şi germană; se pronunţă ca un **e**, cu buzele rotunjite ca pentru **o**
/ü/	— sunetul simbolizat prin **u** în franceză şi prin **ü** în maghiară şi germană; se pronunţă ca un **i**, cu buzele rotunjite ca pentru **u**
/dz/	— sunetul simbolizat prin **zz** în italiană; se pronunţă **d+z** deodată

Scanned with OKEN Scanner

3° *Alte semne speciale*

Semnul	*Explicaţii privind întrebuinţarea semnului*
ø	— zero fonetic (literă care nu simbolizează un sunet); afix zero (lipsa unei terminaţii gramaticale); alternanţă cu zero (lipsa unei litere într–o alternanţă)
/ /	— între aceste bare se dă transcrierea fonetică; literele scrise între aceste bare sunt toate simboluri ale sunetelor–tip din româna literară sau simbolizarea unor sunete din alte limbi
" ", „ "	— între ghilimele se dă înţelesul cuvintelor
( )	— între paranteze se dau: a) explicaţii suplimentare; b) forme scrise folosite astăzi, dar nerecomandabile
´	— semnul se numeşte accent ascuţit şi apare în transcrierea fonetică deasupra unei litere folosite ca semn fonetic pentru vocală; el indică accentuarea cuvântului; accent principal
`	— accent secundar (se numeşte accent grav; apare deasupra unei litere pt. vocală)
:	— când apare în transcrierea fonetică după o literă folosită ca semn fonetic indică lungirea sunetului simbolizat prin litera respectivă, de ex. /**a:**/ simbolizând pe **aaa!** interj. sau /r:/ în **interregn**
~	— între două litere sau două grupuri de litere indică o alternanţă (v. **R O 2**)
=	— indică o egalitate de valoare fonetică, gramaticală sau lexicală
> şi <	— între două forme scrise indică relaţia de corespondenţă dintre acestea: x > y = x „devine" „sau corespunde lui" *y*; *y* < „provine din" sau „corespunde lui" x (v. şi **R O 8**)
+	— apare la explicaţiile gramaticale ale îmbinărilor libere scrise cu cratimă sau blanc; se citeşte **şi** sau **cu**; înaintea abr., *ac.*, *d.* sau *g.* arată cazul cerut de o prepoziţie
!	— marcă a intonaţiei specifice de imperativ şi de vocativ
[!]	— atrage atenţia asupra faptului că forma recomandată se deosebeşte de DOOM sau nu este cuprinsă în DOOM